

Raportti hyvinvointisuunnittelun toteuttamisesta 2023

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022–2025 ja ikäkausittaiset hyvinvointisuunnitelmat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 21.3.2022.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaa hyvinvointisuunnitelman painopisteet, jotka tukevat Espoon strategian hyvinvointitavoitteiden toteuttamista:

- Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta
- Tuemme mielen hyvinvointia
- Kehitämme viihtyisiä, turvallisia ja aktiivisuuteen kannustavia asuin ympäristöjä
- Vahvistamme eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseksi
- Edistämme
 - lasten ja nuorten hyvää arkea
 - työikäisten työ- ja toimintakykyä
 - ikääntyvien hyvinvointia ja toimintakykyä
 - vieraskielisten kotoutumista ja hyvinvointia

Hyvinvointityön toteuttamisesta raportoidaan ikäryhmittäin ja niissä huomioidaan valtuustokauden painopisteet. Hyvinvointityön kehittämistä tukee valtuustokaudella myös Hyvinvoiva Espoo - kehitysohjelma.

Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveystoiminnot siirtyivät hyvinvointialueelle ja hyvinvoinnin sekä terveyden edistämistyötä johtanut henkilö siirtyi hyvinvointialueen palveluun. Espoossa päätettiin odottaa hyvinvointialueen rakentumista ja ennaltaehkäisevä hyvinvointityö hoidettiin jäljelle jääneillä resursseilla tulosityksiköissä.

1. Lasten ja nuorten hyvinvointityö

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 periaatteet ja tavoitteet:

Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta

- Lapset, nuoret ja perheet ovat aktiivisesti mukana palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä
- Ryhmään kuulumisen ja mahdollisuus harrastaa mahdollistuvat kaikille
- Lisätään vanhemmuuden tukea nuorisoiäkkäiden vanhemmille
- Vieraskielisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeiden tunnistaminen ja palvelujen kohdentaminen tarpeen mukaisesti
- Lapsiperheköyhyyden riskitekijät tunnistetaan ja niihin puututaan eri palveluissa

Tuemme mielen hyvinvointia

- Lasta suojellaan kaikenlaiselta väkivallalta
- Lapsilla ja nuorilla on turvallinen ja viihtyisä asuin ympäristö hyvinvointia tukemassa
- Lasten, nuorten ja perheiden mielen hyvinvointi vahvistuu

Toimimme yhdessä

- Palvelut ovat lähellä asiakasta
- Teemme palvelupoluista yhtenäiset ja toimintaamme ohjaa yhteensovittava työskentely

- Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa tehdään tavoitteellista ja yhteisöllistä hyvinvointityötä

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutumista on seurattu Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjausryhmän toimesta. Tulosityksiköt ovat valinneet toimenpiteistä omaa yksikköä koskevat toimenpiteet, joita toteutetaan ja seurataan. Osa toimenpiteistä siirtyi hyvinvointialueuudistuksen myötä v. 2023 alusta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle, eikä seurantatietoja ole enää kaikista toimenpiteistä saatu. Toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi on toteutettu myös poikkihallinnollisen Hyvinvoiva Espoo -ohjelman avulla.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden kokemuksia on kysytty THL:n Kouluterveyskyselyssä, oppilaskyselyillä, huoltajakyselyillä ja lukion PKS-kyselyllä. Kouluterveyskyselyn 2023 tuloksissa huolta herätti edelleen lasten ja nuorten kokema ahdistuneisuus, vaikeudet sosiaalisissa suhteissa ja koettu masentuneisuus. Myös kiusaaminen, yksinäisyys ja kokemus syrjinnästä oli nousussa.

Liikunnan ohjattu harrastaminen oli lisääntynyt, samoin vaikuttamismahdollisuuksien koettiin parantuneen kouluissa. Lukiolaisten osallisuuden kokemus oli parantunut, mutta huolta herättää erityisesti yläkouluikäisten tyttöjen ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden osallisuuden kokemusten lasku. Maahanmuuttotaustaiset oppilaat kokevat myös enemmän kiusaamista, ja erityisesti maahanmuuttajapoikien päihteiden käyttö oli noussut. Koululounaan laadun koettiin myös laskeneen ja päivittäin lounasta syövien määrä tippui.

Kaupunkitasoisia ja toimialatasoisia verkostoja on hyödynnetty myös lasten ja nuorten hyvinvointityössä (Lasten ja nuorten hyvinvoinnin asiantuntijaryhmä, alueelliset lasten ja nuorten hyvinvointiryhmät, nuorten hyvinvointityöryhmä). Näissä kaikissa on edustus myös hyvinvointialueelta yhteistyön ja tiedonkulun varmistamiseksi.

Opiskeluhoolto

Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi opiskeluhoollon palvelut siirtyivät v. 2023 alusta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen järjestettäväksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain uudistus tuli voimaan 1.8.2023, mikä edellytti Espoon opiskeluhoollon ohjausryhmän perustamista ja Espoon yhteisen opiskeluhoollon suunnitelman tekemistä. Ohjausryhmä vastaa kaupunkitasolla opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Se linjaa yhteiset tavoitteet opiskeluhoollon toiminnalle ja tukee niiden saavuttamista ja yhtenäisiä toimintatapoja. Ohjausryhmä perustettiin keväällä 2023 toimialajohtajan päätöksellä. Ryhmässä on edustajat kaikista Kasvun ja oppimisen toimialan tulosyksiköistä sekä hyvinvointialueen opiskeluhoollon palveluista.

Opiskeluhoollon suunnitelma laadittiin ohjausryhmän alaisen, tulosyksiköistä koostuneen työryhmän toimesta yhteistyössä koulujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa, ja hyväksyttiin kasvun ja oppimisen toimialan lautakunnissa. Opiskeluhoollon suunnitelmassa on liitteinä mm. Espoon kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen suunnitelma, Päihdesuunnitelma sekä Kriisisuunnitelma. Liitteet ovat parhaillaan työryhmillä päivityksen alla. Opiskeluhoollon tavoitteet ovat yhteydessä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sovittaviin tavoitteisiin sekä muihin opiskeluhoollon ohjaaviin suunnitelmiin. Opiskeluhoollon suunnitelma on myös Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman liitteenä. Opiskeluhoollon toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Oppimisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen on osa koulun arkea ja

perustoimintaa. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen osallistuvat kaikki kouluyhteisössä työskentelevät aikuiset.

Koulussa opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa koulukohtainen opiskeluhoitoryhmä eli yhteisöllinen hyvinvointiryhmä. Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä hyvinvointityötä johtaa rehtori. Lakimuutoksen myötä koulujen ei enää tarvitse laatia omaa opiskeluhoitosuunnitelmaansa, vaan koulukohtaiset kirjaukset opiskeluhoitosuunnitelmasta tehdään lukuvuosisuunnitelmiin.

Suomenkielisessä perusopetuksessa toimii myös opiskeluhuollon kehittämiseen rehtoryöryhmä, jossa opiskeluhuollon työntekijät olivat aktiivisesti mukana. Vuoden aikana vahvistettiin myös opiskeluhuollon alueellista yhteistyötä. Aluepäälliköiden johdolla aluepsykologi, aluekuraattori ja osastonhoitaja ovat tavanneet säännöllisesti ja kehittäneet opiskeluhoitoa alueelliset erityispiirteet huomioiden.

Varhaiskasvatus

Vuoden 2023 aikana varhaiskasvatus sai valtion myöntämää rahoitusta moniin eri hankkeisiin, joiden tavoitteena oli vahvistaa inklusiivisuutta varhaiskasvatuksessa, lisätä yhdenvertaisuutta sekä tasoittaa ja ehkäistä alueellista eriarvoistumista. Tasa-arvo-hankkeista ja varhaiskasvatuksen tuen edistämishankkeesta saatuja valtionavustuksia käytettiin tarvittavan lisähenkilökunnan palkkaamiseen. Hankkeiden kautta saadulla rahoituksella lisättiin henkilökunnan osaamista inklusiivisuuden kehittämiseen varhaiskasvatuksessa henkilökuntaa kouluttamalla ja järjestämällä kyselytunteja. Hankkeissa saadulla avustuksella järjestettiin Nepsy-valmentajakoulutusta varhaiskasvatuksen erityisopettajille. Suomenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämään kunnalliseen varhaiskasvatukseen sekä yksityiseen varhaiskasvatukseen tehtiin Lapsen tuen käsikirjat, joihin on koottu muun muassa lapsen tukeen liittyvät prosessit, tuen muodot ja henkilöstön erilaiset vastuut tuen asioissa.

Suomenkielinen ja ruotsinkielinen varhaiskasvatus osallistui Hyvinvoiva Espoo -ohjelman hyvinvointitekokilpailuun, jossa tarkoituksena oli pohtia yksiköissä yhdessä lasten kanssa ideoita, jotka vahvistaisivat yhteisöllisyyttä sekä osallisuutta. Osa yksiköistä sai näiden ideoiden toteutukseen rahoitusta ohjelmalta.

Suomenkielinen ja ruotsinkielinen varhaiskasvatus ja perusopetus saivat kaksi rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä Oppimisen tuki ja inklusio esi- ja perusopetuksessa -projektille.

Ensimmäinen projekti käynnistyi vuonna 2021 sekä toinen projekti vuonna 2022 ja jatkui vuoden 2023 heinäkuun loppuun asti. Tavoitteena oli oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä inklusion kehittäminen kapunkitasoisesti: oikea-aikaisen ja oikeanvahvuisen tuen järjestäminen, kolmiportaisen tuen rakenteen selkeyttäminen ja vahvistaminen sekä oppilaan eheä koulupolku.

Sitouttava kouluyhteistyö (SKY-hanke) ja Yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen (YHOP-hanke)

Sitouttavan kouluyhteistyön (SKY) hankkeella on pyritty ennaltaehkäisemään 5.–9.luokkalaisten koulupoissaoloja vahvistamalla kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tukevia käytänteitä.

Tavoitteena on ollut myönteisen, kohtaavan toimintakulttuurin sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen. SKY-hankerahalla (OKM) on jatkettu pilotointia suomenkielisissä kouluissa palkkaamalla 12 opetushenkilöstöön sitomatonta yhteisöohjaajaa lasten- ja nuorten kasvun ja koulujen myönteisen toimintakulttuurin vahvistamisen tueksi.

Lisäksi SKY-hankkeessa on tuotettu valtakunnallisten suuntaviivojen mukaisesti 'Poissaoloihin puuttumisen ja läsnäolo tukemisen malli', jota on jalkautettu kouluille tukemaan lakisääteistä ja opetussuunnitelmiin kirjattua poissaolojen suunnitelmallista seuraamista ja koulupoissaoloja ennaltaehkäisevää toimintaa. Hankkeessa on myös tuettu tunne- ja vuorovaikutustaitojen

lisäämistä osaksi opetusta ja koulun arkea sekä kohdistettu tähän lisä- ja täydennyskoulutusta. Närvaroteam on toiminut lisäksi ruotsinkielisissä kouluissa poissaoloihin puuttuen.

Hyvinvointityötä on tuettu yhteisöohjaajien palkkauksella myös yhteisöllisen opiskeluhoollon vahvistamishankkeen (YHOP) rahoituksella (OKM), jonka avulla on palkattu syksystä 2023 alkaen yhteensä 17 yhteisöohjaajaa; 4 esiopetukseen (kaksi kiertävää työparia), 10 perusopetukseen (näistä 4 alakouluun), sekä 3 lukioon. YHOP-hankkeessa on myös lähdetty vahvistamaan ja kehittämään yhteisöllistä opiskeluhoolltoa kehittämällä osaamista ja koulujen toimintakulttuuria. Tätä on tehty kartoittamalla hyvinvointityöhön liittyviä materiaaleja, sekä kouluttamalla henkilöstöä.

Yhteensä Espoossa on toiminut vuonna 2023 noin 45 yhteisöohjaajaa eri rahoitusmuodoilla.

Kehittäjäopettajat

Kehittäjäopettajat edistävät koulujen hyvinvointityötä ja opettajien osaamisen kehittämistä tässä teemassa. Suomenkielisessä perusopetuksessa toimii muun muassa itsestä huolehtimisen ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen, liikunnan ja terveystiedon kehittäjäopettajat. Kilo työhyvinvointia - hankkeessa edistetään välillisesti myös lasten ja nuorten hyvinvointia.

Lukiokoulutus

Neljä kulttuuriohjaajaa jatkoivat toimintaansa vuoden 2023 aikana tukien maahanmuuttajataustaisia lukiolaisia ja heidän huoltajiaan sekä toimien "tulkkeina" näiden ja muun lukion henkilöstön välillä. Lukioissa on vuonna 2023 lisäksi toiminut Opetushallituksen hankerahoituksella neljä yhteisöohjaajaa, jotka ovat mm. pyrkineet edistämään lukioiden yhteisöllisyyttä järjestämällä lukiollaan yhteisöllistä toimintaa ja kohtaamalla nuoria oppituntien ulkopuolella.

Opiskelijoita, joilla on ollut haasteita hyvinvoinnin ja/tai opiskelun kanssa ja joita ei ole pystytty tukemaan tarpeeksi vahvasti lukioilla, on ohjattu opiskelemaan osa-aikaisesti keväällä 2023 Opetushallituksen hankerahoituksen puitteissa perustetulle lukiopajalle, jossa opiskelua ovat ohjanneet erityisopettaja ja yhteisöohjaaja. Erityisopettajille on järjestetty koulutusta nuorten neuropsykiatrisiin haasteisiin liittyen ja opinto-ohjaajille opiskelijoiden opiskelumotivaation tukemiseen liittyen.

Nuoria on osallistettu opintojen, opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen esimerkiksi kutsumalla opiskelijajäseniä erilaisiin lukioiden ja toisen asteen koulutuksen ohjausryhmiin, viemällä nuorten hyvinvointiin liittyviä teemoja Pyöreän Pöydän keskusteltavaksi ja käsiteltäväksi sekä kartoittamalla nuorten kokemuksia erilaisten kyselyjen, kuten PKS-kyselyn, avulla. Myös nuorten huoltajille toteutettiin syksyllä 2023 lyhyt kysely nuorten PKS-kyselyn rinnalla.

Vuodelle 2024 suunnitellaan koulutusta ryhmäohjaajille ja aineenopettajille sekä lukuvuosisuunnitelmiin uutta rakennetta lukioiden tukemiseksi yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa.

Nuorisopalvelut

Ohjaamotalo palveli alle 30-vuotiaita espoolaisia kasvotusten, puhelimitse, sähköpostilla ja eri sosiaalisen median välineitä hyödyntäen. Walk in -palvelussa oli kohtaamiskertoja vuoden aikana 2038. Ajanvarauksellisissa yksilötapaamisissa nuoria tapasivat muun muassa mielenterveys- ja päihdesairaanhoidaja, asumisneuvoja, talous- ja velkaneuvoja ja uraohjaaja. Eniten tapaamisia oli mielenterveys- ja päihdesairaanhoidajilla, joilla oli varattuja aikoja yhteensä 339. Suosittua oli myös Työllisyys Espoon Taitava työnhakija - yksilötapaamiset, joita oli vuoden

aikana 214. Nuorten aktivointipäivillä 210 nuorta teki itselleen aktivointisuunnitelman. Etsivä nuorisotyö kohtasi myös paljon nuoria vuoden aikana, yhteensä 1 740. Jalkautuvalla etsivällä nuorisotyöllä kohtaamiskertoja oli 16 845. Ohjaamotalon alaisissa nuorten ryhmissä kohtaamiskertoja oli 10 925 ja erilaisia yksilötapaamisia 4 179 kappaletta.

Lasten, nuorten ja perheiden liikunta

Lasten, nuorten ja perheiden maksutonta harrastetoimintaa järjestettiin kevät – ja syyskaudella. Harrastajamäärät alkoivat palautua koronavuosi edeltäviin määriin. Koululaisten loma-ajoilla oli kumppanuuksin kanssa yhdessä järjestettyä maksutonta liikunnallista toimintaa sekä liikunnanohjaajien järjestämänä HOP ON HOP OFF-toimintaa. Loma-ajantoiminnoissa oli 3676 käyntiä. Koululaisille järjestetyssä KULPS-liikuntapolulla oli 30180 käyntiä. Urheiluseurojen kanssa järjestetyt alakoululaisten Monilajileirit Espoonlahdessa ja Leppävaarassa olivat suosittuja. Kahden viikonleireillä oli 520 lasta. Olimme mukana Espoon kutsunnoissa liikuntaneuvontapisteellä. Syksyllä käynnistyi 5.–6. vuotiaille uusi Leiki ja liiku-toiminta yhdessä varhaiskasvatuksen, ruotsinkielisen kasvun ja oppimisen palveluiden sekä Espoon Telinetaitureiden kanssa Kameleonten-monilajihallissa Leppävaarassa. Toiminnassa olevat lapset tulivat Leppävaaran alueelta ja käyntejä oli 5089. Lystiä liikuntaa-toimintaa järjestettiin yhdessä varhaiskasvatuksen ja ruotsinkielisten kasvun ja oppimisen palveluiden kanssa varhaiskasvatuksen lapsille. Toiminnassa oli 1500 lasta. Syksyllä otettiin käyttöön uusi Avustuksilla vaikuttavuutta-avustus. Avustuksen myötä on tarkoitus saada lisää lapsia ja nuoria seuratoimintaan.

Kisakallion kanssa järjestettiin ohjaajakoulutusta, jota markkinointiin monikulttuuristen ohjaajien saamiseksi mukaan koulutuksen kautta seurojen toimintaan.

Harrastamisen Suomen malli

Harrastamisen Suomen mallia toteutettiin Espoon harrastuspolulla syyslukukaudella lähes kaikissa Espoon kouluissa. Harrastuspolku mahdollistaa maksuttoman, viikoittaisen harrastamisen 3.–9.- luokkalaisille koulupäivän yhteydessä. Vuoden lopussa harrastusryhmiä oli yhteensä 210 ja niissä oli 1869 osallistujaa. Toiminta on vakinaistunut vuoden 2023 alusta ja siitä säädetään nuorisolaissa. Toimintaa rahoitetaan Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen tarkoitetulla valtionavustuksella. Harrastuspolku edistää Espoo-tarinan valtuustokauden tavoitetta ”Jokaisella nuorella on vähintään yksi mieluisa harrastus”.

Erityisenä painopisteenä toiminnassa onkin niiden lasten ja nuorten tavoittaminen, joilla ei vielä ole ohjattuja harrastuksia. Tämän tavoitteen edistämiseksi Espoo osallistui OKM:n erityisavustuksen turvin etsivän harrastustoiminnan pilottikokeiluun, joka päättyi keväällä 2023. Espoossa kokeiltiin matalan kynnyksen taideharrastusten järjestämistä hankkeeseen palkattujen taideohjaajien vetämänä. Hankkeen tuloksia esiteltiin valtakunnallisessa seminaarissa Hanasaassa 8.2.2023. Opittuja hyviä käytänteitä tuodaan aktiivisesti myös harrastuksia järjestävien palveluntuottajien tietoon kuukausittaisissa aamukahvitapaamisissa.

Monikielinen väestö Espoossa kasvaa

Monikielisen väestön osuus Espoon asukkaista kasvaa. Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvat lapset ja nuoret ovat olleet vuonna 2022 väestöosuuteen (noin 21 prosenttia asukkaista). Monikieliseen väestöön kuuluvat perheensä tarvitsevat edelleen tukea löytääkseen tarvittaessa palveluiden pariin nykyistä nopeammin. Tavoittamiseen ja tiedon levittämiseen on kiinnitetty huomiota. Esimerkiksi Hello Espoo -infon moniammatillinen tiimi palvelee laajasti monikielistä väestöä, myös lapsiin ja nuoriin liittyvissä asioissa. Vuonna 2023 Hello Espoo -info on osallistunut muun muassa Hello Perheet -tapahtumaan, jossa kohderyhmänä on erityisesti olleet maahanmuuttaneet perheet.

Monikielisten lasten ja nuorten palveluita kehitetään jatkuvasti

Tilastointipäivänä 20.9.2023 asiakkaita, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, oli varhaiskasvatuksessa 32 prosenttia (vuonna 2022 30,1 prosenttia), suomenkielisessä perusopetuksessa 27,8 prosenttia (vuonna 2022 27,4 prosenttia) ja lukio-opetuksessa 12,2 prosenttia (vuonna 2022 11,5 prosenttia). Perusopetukseen valmistavaa opetusta esiopetusvuoden aikana järjestettiin kunnallisessa esiopetuksessa inklusiivisesti.

Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa työskenteli 37 varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajaa. He toimivat lapsiryhmissä ja –yksiköissä kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osaamisen vahvistajina ja toimintatapojen mallittajina.

KieliPeda-työvälineen 1.osiota, Kielitietoisien oppimisympäristön arviointia, käytetään ryhmäsuunnitelman tukena kaikissa lapsiryhmissä. Kielimaailman tarkastelu sekä suomen kielen taitojen seuranta (osiot 2&3) niille lapsille, joiden äidinkieli tai yksi äidinkielistä ei ole suomi Espoossa järjestetään perusopetukseen valmistavaa opetusta niille maahanmuuttotautaisille oppilaille, joilla ei vielä ole tarvittavia suomen kielen valmiuksia perusopetuksessa opiskeluun. Vasta maahan muuttaneille järjestetään ryhmämuotoista valmistavaa opetusta kaikilla luokka-asteilla, ala- ja yläkouluikäisille erikseen. Lisäksi esi- ja alkuopetuksen yhteydessä järjestetään inklusiivista valmistavaa opetusta.

Tilastointipäivänä 20.9.2023 ryhmämuotoisessa perusopetukseen valmistavassa opetuksessa opiskeli 578 oppilasta. Opetusryhmiä oli keväällä 2023 66 ja joulukuussa 61. Kaikille valmistavaan opetukseen ilmoittautuneille pystyttiin järjestämään opiskelupaikka. Vuoden 2023 aikana ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilaaksiotossa siirryttiin malliin, jossa oppilas pyritään sijoittamaan valmistavan opetuksen ryhmään omalla oppilaaksiottoalueellaan. Elokuussa 2023 Matinkylä-Olarin oppilaaksiottoalueella käynnistyi inklusiivisen valmistavan opetuksen pilotti. Pilotin aikana kaikki alueelle muuttavat 1. ja 2. luokan valmistavan opetuksen oppilaat sijoitetaan inklusiivisesti yleisopetuksen luokkaan omaan lähikouluun. Pilotin tarkoituksena on edistää oppilaiden kotoutumista ja kielen oppimista. Pilotti jatkuu myös lukuvuonna 2023–2024.

Elokuussa 2022 alkanut Meliora – maahanmuuttotautaisien yläkoululaisten opetuksen ja osallisuuden kehittäminen -hanke jatkui vuonna 2023. Hanke on osa opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen käynnistämää maahanmuuttotautaisien perusopetuksen oppilaiden oppimis- ja koulunkäyntivalmiuksia tukevaa toimenpideohjelmaa. Ohjelman tarkoituksena on vahvistaa erityisesti vieraskielisten ja vasta maahan muuttaneiden oppilaiden kielitaitoa, opiskelu- ja koulunkäyntivalmiuksia sekä perustaitoja. Lisäksi pyritään varmistamaan sujuvat siirtymät toiselle asteelle ja valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen. Toimenpideohjelman toteutuksesta vastaavat edellä mainittujen tahojen lisäksi Koulutuksen arviointikeskus Karvi. Hankkeen rahoituskausi alkoi 1.8.2022 ja päättyy 31.7.2024. Suomenkielisessä perusopetuksessa koulujen ja monikulttuuristen perheiden tukena työskenteli vuonna 2023 10 kulttuuriohjaajaa. Heistä viisi työskenteli Meliora-hankkeen rahoituksella. Osa kulttuuriohjaajista työskenteli osa-aikaisina. Kulttuuriohjaajat auttavat huoltajia ja koulujen henkilökuntaa ymmärtämään toisiaan ja yhteisiä toimintatapoja oppilaiden parhaaksi. Kulttuuriohjaaja voi kutsua arviointikeskusteluihin, vanhempainiltoihin sekä ennaltaehkäisevään toimintaan.

Vuonna 2023 maahanmuuttotautaisille oppilaille tarjottiin tukea eri oppiaineissa samanaikaisopetuksena heidän omalla äidinkielellään. Samanaikaisopetusta annettiin 11 kielellä. Marraskuussa 2023 järjestettiin neljä Jatko-opinnot tutuiksi -infotilaisuutta 6.–9.-luokkalaisille ja heidän huoltajilleen. Tilaisuuksissa kerrottiin suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, yhteishausta sekä opiskelusta toisella asteella, tutkintoon valmentavassa koulutuksessa (TUVA) ja aikuisten

perusopetuksessa (AIPE). Illat järjestettiin yhteistyössä toisen asteen kanssa ja ne tulkattiin 10 eri kielellä.

Kaupunkiympäristön toimialalla tehtiin turvallista ja viihtyisää kaupunkia ja kehitettiin lasten ja nuorten osallistumistapoja

Kaupunkiympäristön toimialan ytimessä on luoda turvallista, viihtyisää ja kestävästä kaupunkia espoolaisten lasten ja nuorten elinympäristöksi. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus kaavoittaa alueiden maankäyttöä, Kaupunkitekniikan keskus tekee tarkempia puisto- ja katusuunnitelmia ja Tilapalvelut-liikelaitos hankkii, suunnittelee, rakennuttaa, ylläpitää kaupungin toimitiloja, kuten koulu- ja päiväkotirakennuksia, sekä vastaa tilojen turvallisuudesta ja terveellisyydestä.

Tilapalveluiden koulurakennushankkeissa oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa tehtävä yhteistyö toteutetaan aina hankekohtaisesti ja sovitaan tarkemmin koulu yhteistyön kanssa. Oppilaat voivat päästä vaikuttamaan esimerkiksi pihavälineiden valintaan tai irtokalustuksen suunnitteluun. Oppilaita otetaan mukaan myös rakennushankkeiden pedagogisten suunnitelmien laatimiseen, joissa ideoidaan ja suunnitellaan toimintaa uusissa tiloissa. Vuonna 2023 oppilaat osallistuivat myös oppilaskunnan huoneiden tilaratkaisujen kehittämiseen. Turvallista ja terveellistä toimintaympäristöä paransivat myös olemassa olevien koulujen ja päiväkotien korjaukset.-

Kaupunkitekniikan keskuksessa on rakennettu ja kunnostettu vuonna 2023 lukuisia leikkipaikkoja ja turvallisia koulureittejä osana keskuksen perustyötä. Leikkipaikkojen suunnittelussa ja rakentamisessa toteutetaan turvallisuus voimassa olevan lainsäädännön ja ohjeistusten mukaisesti. Turvallisuustarkastuksia on tehty säännöllisesti ja havaitut puutteet korjataan välittömästi.

Kaupunkisuunnittelukeskuksessa lasten ja nuorten osallisuutta edistettiin vuonna 2023 etenkin koulu yhteistyön ja nuorisotiloille jalkautumisen avulla. Keskuksen tekemät osallisuustoimenpiteet tavoittivat vuoden aikana noin 350 lasta ja nuorta.

Asemakaavoituksen puolella järjestettiin kirjastoissa kaksi lasten piirustus-pajaa ja vierailtiin viidellä eri oppitunnilla espoolaisissa lukioissa. Espoon yleiskaava 2060:n vuoro vaikutuksessa päätettiin kohdistaa erityispanosta lasten ja nuorten osallistamiseen kaavan luonnosvaiheessa. Keinoiksi valikoituivat pop up -kyselyt nuorisotiloilla sekä laaja koulu yhteistyö yleiskaavaluonnoksen nähtävillä olon yhteydessä. Ensimmäisen toteutus eteni jo pitkälle vuoden 2023 aikana. Jälkimmäisen suunnittelu käynnistettiin syksyllä 2023 yhteistyössä kaupungin opetussuunnitelmien kehittämisryhmän kanssa.

Nuorisotiloilla pidettävien pop up -kyselyiden avulla kerätään vertailukelpoinen aineisto kaikilta Espoon suuralueilta yleiskaavoituksen käyttöön. Vuoden 2023 aikana käytiin kuudella eri nuorisotilalla. Kevättalvella 2024 jäi toteutettaviksi vielä kolme nuorisotilakyselyä. Nuorilta kysyttiin muun muassa, millaisissa paikoissa he mieluiten viettävät aikaansa, miltä he haluavat tulevaisuuden Espoon näyttävän, millaisia asioita nuoret eivät halua kaupunkiinsa ja millainen olisi puolestaan heidän unelmakaupunkinsa. Vastaaajien ikähaarukka on ollut laaja, varhaisteineistä nuoriin aikuisiin. Nuorisotilojen lisäksi täydentäviä vastauksia on kerätty myös sosiaalisen median kanavissa.

Yhteistyössä nuorisotoimen kanssa luotiin syksyn 2023 aikana nuorisovaltuuston kaupunkisuunnittelukummi-toimintamalli. Mallin avulla tiivistetään nuorisovaltuuston, kaupunkisuunnittelukeskuksen ja kaupunkisuunnittelulautakunnan välistä yhteistyötä ja tuetaan

nuorisovaltuuston mahdollisuuksia antaa palautetta kaupunkisuunnittelusta. Toimintamallia testataan heti uuden nuorisovaltuuston ensimmäisellä toimikaudella vuoden 2024 keväällä.

2. Työikäisten hyvinvointityö

Espoon työttömyysaste oli vuoden 2023 lopussa 9,8 %, eli noin prosenttiyksikön suurempi kuin vuotta aiemmin. Työttömiä oli vuoden 2023 lopulla 15141. Koko maassa vastaava lukema oli 11,2. Työllisyyden kuntakokeilu jatkuu vuoden 2024 loppuun. Helmikuussa 2023 eduskunnan käsittelyssä hyväksyttiin TE2024 lakiehdotus, jonka valmistelua jatkettiin kaupungissa eri toimialojen tiiviillä yhteistyöllä. TE2024 uudistuksen myötä kunnille siirretään pysyvästi nykyiset TE- toimiston järjestämisvastuut. Espoo muodostaa yhteisen työllisyysalueen Kauniaisten kanssa ja toimii tässä vastuukuntana. TE24 uudistuksessa palvelukokonaisuus rakennetaan työllisyyden ekosysteemin avulla.

Lähiliikuntapaikat houkuttelivat espoolaisia liikkumaan lähellä arkea: Espoo rakensi ulkokuntosalin Vanttilaan ja Otsolahteen sekä kuntoportaat Olari-Suurpeltoon. Liikunnanohjaajien toteuttamaa liikuntaneuvontaa sai 120 asiakasta. Terveysasemilla annettu liikuntaneuvonta väheni merkittävästi johtuen hyvinvointialueen potilastietojärjestelmän oikeuksia koskevista haasteista. Hyvinvointialueen fysioterapian asiakkaille tarjottiin myös kiintiöpaikkoja ohjatun liikunnan erityisryhmien liikuntakursseille.

Työikäisille oli tarjolla kumppanuuksin monipuolisia liikuntaryhmiä mm. kuntosalitreenejä ja koppelloa naisille, sisäjätkäpallolla miehille, sekä selkäjumppaa ja pilatesta. Myös kuntojumppia ja keuhonhoitoa oli tarjolla työikäisille eri puolilla Espoota. Digitaalisia, maksuttomia ja avoimia etäjumppia järjestettiin kaksi ryhmää viikossa ja Liikuntaa ja painonhallintaa –liikuntakursseja toteutettiin verkossa neljä kurssia ja yksi kurssi Matinkylän uimahallissa. Lapsiperheille tarjottiin alueellisia, maksuttomia Perhe Töpinöitä. Espoolaiset, 40 vuotta täyttävät kutsuttiin uimaan marraskuussa Espoonlahden uimahallin 40-vuotispäivänä. Uinti-, kuntosali tai -saaristoystävänä toimi täysi-ikäisiä yli 43 000 käyntiä. Erityisryhmien uima- ja kuntosalirannekkeita ladattiin 3 502 kappaletta ja käyntejä uima- ja kuntosalille kirjattiin 91 000.

Kaikukortin tavoitteena on parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien henkilöiden mahdollisuuksia nauttia taiteesta ja kulttuurista. Vuonna 2023 Kaikukortteja jaettiin 2 866 kappaletta ja Kaikukorttien käyntimäärä oli 2 721. Kaikukorttitoiminta toteutettiin yhteistyössä Kaikukeskuksen, hyvinvointialueen, yhdistysten ja seurakuntien kanssa. Maksuttomia Kaikukorttikäyntejä tarjoaa Espoossa yli 30 kulttuurikohdetta.

Kaupunkiympäristön toimialalla edistetään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä kehittämällä kaupunkiympäristöä ja turvaamalla kaupungin kasvu. Uusia asuntoja rakennetaan eri puolille kaupunkia erityisesti hyvien joukkoliikenneyhteyksien, kuten metrokäytävän ja kaupunkiradan sekä valmistuneen pikaraitiotien läheisyyteen.

Vuonna 2023 valmistui yhteensä 5 507 uutta asuntoa. Uusia alueita rakennettaessa torjutaan asuinalueiden eriytymistä ja tuetaan sosiaalista kestävyttä monipuolisella asuntotuotannolla. Myös asunnottomuuden kasvua on pystytty ehkäisemään toteuttamalla asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmia.

Uusilla ratahankkeilla luodaan asuin- ja työpaikka-alueille hiilineutraaliuden kehittymistä ja kestäväää kehittämistä. Uusi pikaraitiotie nro 15 liikenne aloitti liikennöinnin 21.10.2023. Metroradan alueella Länsimetron liikennöinnin valmistuttua on alueen kehittämistä jatkettu.

Yritysten ja työpaikkojen sijoittumista Länsimetron ja kaupunkiradan kasvu- ja kehityskäytäviin edistettiin. Rakentaminen sijoittui raideliikenteelle hyvin saavutettaville alueille. Suurimmat suunnittelussa olevat kohteet olivat Kulttuurikeskuksen teatteri, Tapiolan Stadion ja Espoolaistentalo.

Alueiden suunnittelussa liikenne tukeutuu jalankulkuun ja pyöräilyyn sekä joukkoliikenteeseen. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista tukevat myös vihertehokkuutta, kiertotaloutta ja energiaa koskevat määräykset. Asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä edistetään myös eri virkistysalueita kehittämällä. Toimiala ylläpitää puistoja, metsiä sekä viheralueita, että lähiluontopaikkoja. Kuluneen vuoden aikana perustettiin kolme uutta luonnonsuojelualuetta.

Kaupunkiympäristön viestintää ja osallistumismahdollisuuksia kehitettiin vuoden 2023 aikana. Kaupunkisuunnittelukeskuksessa luotiin ja pilotoitiin uudenlainen alueellisen asukasillan konsepti, jossa asukkailla, päättäjillä ja suunnittelijoilla on mahdollisuus keskustella alueen kehityksestä laajemmin ja tutustua yhtä aikaa useaan alueen ajankohtaiseen kaavaan.

Alueellista asukasillaa kehitettiin neljän kokeilun sarjana, jossa Kaupunkisuunnittelukeskus teki yhteistyötä asukasaktiivien, luottamushenkilöiden ja kaupungin eri toimijoiden kanssa. Näin asukkailla oli mahdollisuus saada tietoa paitsi kaavoituksesta, myös esimerkiksi tonttiasioista sekä katujen ylläpidosta. Kokemuksen ja palautteen perusteella konsepti kehittyi ilta illalta. Alueelliset asukasillat jatkuvat vuonna 2024.

Kaupunkisuunnittelukeskuksen viestintä ja vuorovaikutus tavoitti vuonna 2023 tuhansia espoolaisia eri kanavien kautta. Vuoden 2023 aikana 1 750 ihmistä osallistui kaavoituksen asukastilaisuuksiin. Videoita ja etätilaisuuksia katsottiin 2 650 kertaa. Vuonna 2022 käyttöön otetulla Vaikuta nyt - uutiskirjeellä oli vuoden lopussa 1 346 tilaajaa, joista uusia 805.

Kiinnitimme vuonna 2023 erityistä huomiota maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osallistumiseen, ja työ jatkuu vuonna 2024. Vieraskielisiä espoolaisia tapasimme kahdessa Hello Espoo -tapahtumassa, joissa kerroimme kaupunkisuunnittelusta ja kannustimme osallistumaan. Jaoimme näissä tapahtumissa ja alueellisissa asukasilloissa englanninkielistä esitettä osallistumisesta. Vaikka tilaisuutemme ovat suomenkielisiä, niihin voi tulla mukaan tapaamaan suunnittelijoita, ja englannin kielellä esitettyihin kysymyksiin vastaamme englanniksi. Tietoa kaavoista, tilaisuuksista ja osallistumisesta on saatavilla englanniksi ja ruotsiksi.

3. Ikääntyneiden hyvinvointityö

Senioreiden +68 Sporttirannekkeen uima- ja kuntosalikäyttö palasi koronaa edeltävien vuosien tasolle. Uima- ja kuntosalirannekekäyntejä kirjattiin yli 200 000. Avoimet, kuukausittaiset Seniorit liikkeelle –liikunta- ja hyvinvointitapahtumat toteutettiin eri teemoilla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tapahtumat tavoittivat yli 2 000 osallistujaa. Digitaaliset livejumat netissä ja virtuaalivesijumppaohjelmat uimahalleilla vakiintuivat osaksi ohjattua liikuntatarjontaa.

Matalan kynnyksen neuvontaa toteuttavaa Senioripaku -toimintaa jatkettiin Kulttuurin, Liikunnan ja hyvinvointialueen yhteistyöllä. Senioripaku vei kulttuuri-, liikunta- ja neuvontapalveluita sinne, mihin ikäihmisten on helppo tulla. Yhteensä toiminnalla tavoitettiin lähes 1 000 ikäihmistä tai heidän läheistään. Osarahoitus saatiin poikkihallinnolliselta Hyvinvoiva Espoo –ohjelmalta.

Kulttuuriketju vie taidetta ja kulttuuria ikäihmisille palvelukeskuksiin, hoivakoteihin sekä Espoon Sairaalaan. Tapahtumia järjestettiin reilut 90, ja osallistujia oli 2 834. Tapiola Sinfonietan muusikko vieraillee säännöllisesti Espoon Sairaalassa. Museolla oli aktiivisina esimerkiksi seuraavia yhteistyön muotoja: Adoptoi monumentti -toiminta, Kampparit -yhteistyöryhmä, KuvaKamut-valokuvausharrastajaryhmä, Sateenkaariseniorit-yhteistyöryhmä ja museon Historialliset iltapäivät -luennot ja keskustelutilaisuudet. Erilaisen ryhmätoiminnan lisäksi museo järjesti näyttelyihin liittyen osallistavaa toimintaa ja yhteistyötapahtumia museon toimipisteissä, erityisesti Talomuseo Glimsissä ja KAMUn WeeGeen toimipisteessä. Kirjasto kaikille avoimena tilana tarjosi runsaasti vaikuttamismahdollisuuksia myös senioreille. Kulttuuritalot ja –palvelut tarjosi muun muassa tanssitapahtumia ikäihmisille.

Yhteisöllisiä asumisen ratkaisuja huomioitiin kaavoituksessa: uusia ikääntyneiden asumiseen tarkoitettuja hankekaavoja oli käynnissä Niittykummussa ja Mankkaalla. Ikääntyneille sopivien erilaisten yhteisöllisten asumisratkaisujen selvitystyötä ja suunnittelua tehtiin yhdessä vanhusten palvelujen kanssa.

4. Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma hyvinvoinnin edistäjänä

Hyvinvoiva Espoo –poikkihallinnollisella kehitysohjelmalla (2021–2025) on neljä hyötytavoitetta: Espoolaisten osallisuus lisääntyy ja yhteisöllisyys vahvistuu, espoolaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet edistää omaa hyvinvointiaan lisääntyvät, espoolaisten mielen hyvinvointi vahvistuu ja hyvinvointia ja terveyttä edistetään Espoossa ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Yhtenä päätavoitteena on ollut tukea lasten ja nuorten hyvinvointia koronan jälkeen. Suurimpina toimenpiteinä vuonna 2023 olivat Huomaa Hyvä-ilonpalautuspaketti, joka laajeni syksyllä 1.-j a 2. luokkien käyttöön, sekä Senioripakun rahoitus. Syksyllä tuettiin myös Omnian Hyvä olla-kampanjaa sekä varhaiskasvatuksen osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimenpiteitä.

Espoolaisten vähävaraisten ja perheiden mahdollisuuksia edistää hyvinvointiaan haluttiin tukea Voi hyvin Espoossa-lipuilla, jotka v. 2023 koostuivat 10 kerran uintirannekkeista (500 kpl) sekä Kino Tapiola-lipuista (660 kpl). Loppuvuodesta päätettiin vielä tukea Liikuntapalveluiden iWall-interaktiivista liikuntapeliä koulujen käyttöön sekä SOS lapsikylän Unelmista totta-toiminnan kautta espoolaisten lasten ja nuorten harrastamista.

Esteetön luontopolku valmistui Espoon Lakistoon kesällä 2023, ja ohjelma järjesti esteettömän luontoliikuntatapahtuman Espoo-päivänä 25.8.

Vuonna 2023 tuotettiin verkkojulkaisuna Voi hyvin Espoossa-esite, jonne on koottu kaupungin tuottamia, hyvinvointia edistäviä palveluita sekä tiedotettiin hyvinvointialueuudistuksesta. Loppuvuodesta esite myös käännettiin arabiaksi, somaliksi ja venäjäksi sekä selkosuomeksi.